

**Een archeologisch inventariserend
veldonderzoek (IVO) door middel van
proefsleuven op plangebied De Steenbrei
fase 2 te Vasse, gemeente Tubbergen
(Ov.)**

M.J.M. de Wit
Met bijdragen van G.J. de Roller en A. Ufkes

ARC-Publicaties 118

Groningen
2004
ISSN 1574-6879

Colofon

ARC-Publicaties 118
ISSN 1574-6879

Een archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van proefsleuven op plangebied De Steenbrei fase 2 te Vasse, gemeente Tubbergen (Ov.)

Tekst

M.J.M. de Wit, met bijdragen van G.J. de Roller en A. Ufkes

Foto's

H. Halıcı

Digitale beeldverwerking

B. Schomaker

Tekstredactie

K.L.B. Bosma

Eindredactie

J. Schoneveld

Omslag

Veldfoto. Foto H. Halıcı.

Groningen, 2004

De volledige lijst met ARC-Publicaties is te vinden op www.arcbv.nl

Inhoud

1	Inleiding	3
	<i>M.J.M. de Wit</i>	
1.1	Aanleiding van het onderzoek	3
1.2	Ligging van het onderzoeksgebied	3
1.3	Objectgegevens	4
1.4	Doel van het onderzoek	4
1.5	Onderzoeksgeschiedenis	7
1.6	Werkwijze	7
2	Resultaten	11
	<i>M.J.M. de Wit, met een bijdrage van G.J. de Roller</i>	
2.1	Sporen	11
2.2	Vondsten	13
3	Aardewerk	17
	<i>A. Ufkes</i>	
3.1	Inleiding	17
3.2	Werkwijze	17
3.3	Resultaten	17
3.4	Conclusie	21
4	Conclusie, waardering en aanbeveling	23
	<i>M.J.M. de Wit</i>	
4.1	Conclusie	23
4.2	Waardering volgens KNA 2.0	24
4.3	Aanbeveling	26
	Literatuur	27
	Bijlagen	28

1 Inleiding

M.J.M. de Wit

1.1 Aanleiding van het onderzoek

De gemeente Tubbergen is bezig met de realisatie van plangebied De Steenbrei 2 te Vasse (afb. 1.1). Op dit terrein, dat een oppervlakte heeft van ca. vier hectare, worden, net als op plangebied De Steenbrei 1, huizen gebouwd. Aangezien bij het onderzoek van RAAP Archeologisch Adviesbureau op het terrein van fase 2 twee vondstconcentraties waren gelocaliseerd (zie paragraaf 1.5), was het noodzakelijk dit terrein archeologisch te onderzoeken. In overleg met drs. H.B. Scholte Lubberink van RAAP en drs. B. Groenewoudt van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB), besloot de gemeente Tubbergen op het terrein een archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van proefsleuven uit te laten voeren. Het proefsleuvenonderzoek is onderverdeeld in twee fasen. Aan de hand van de eerste fase, bestaande uit tien proefsleuven, moet worden bepaald of er een tweede fase komt en uit hoeveel proefsleuven die fase zal bestaan (minimaal zes en maximaal zestien; afb. 1.2). De eerste fase werd op 20 t/m 22 oktober 2004 uitgevoerd door ARC bv. Het veldteam bestond uit G.M.A. Bergsma (veldtechniek), M. Essink (grondwerk), H. Halıcı (assistent veldtechniek) en miranda (projectleider). De graafmachine werd geleverd door fa. Basten uit Horssen, met als machinist dhr. C. van Dam. Van deze eerste fase in het onderzoek op De Steenbrei 2 wordt in deze publicatie verslag gedaan.

1.2 Ligging van het onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied ligt aan de noordoostkant van Vasse, ten oosten van de Manderseweg en de straat De Steenbrei (afb. 1.3).

Afbeelding 1.1 De ligging van Vasse

1.3 Objectgegevens

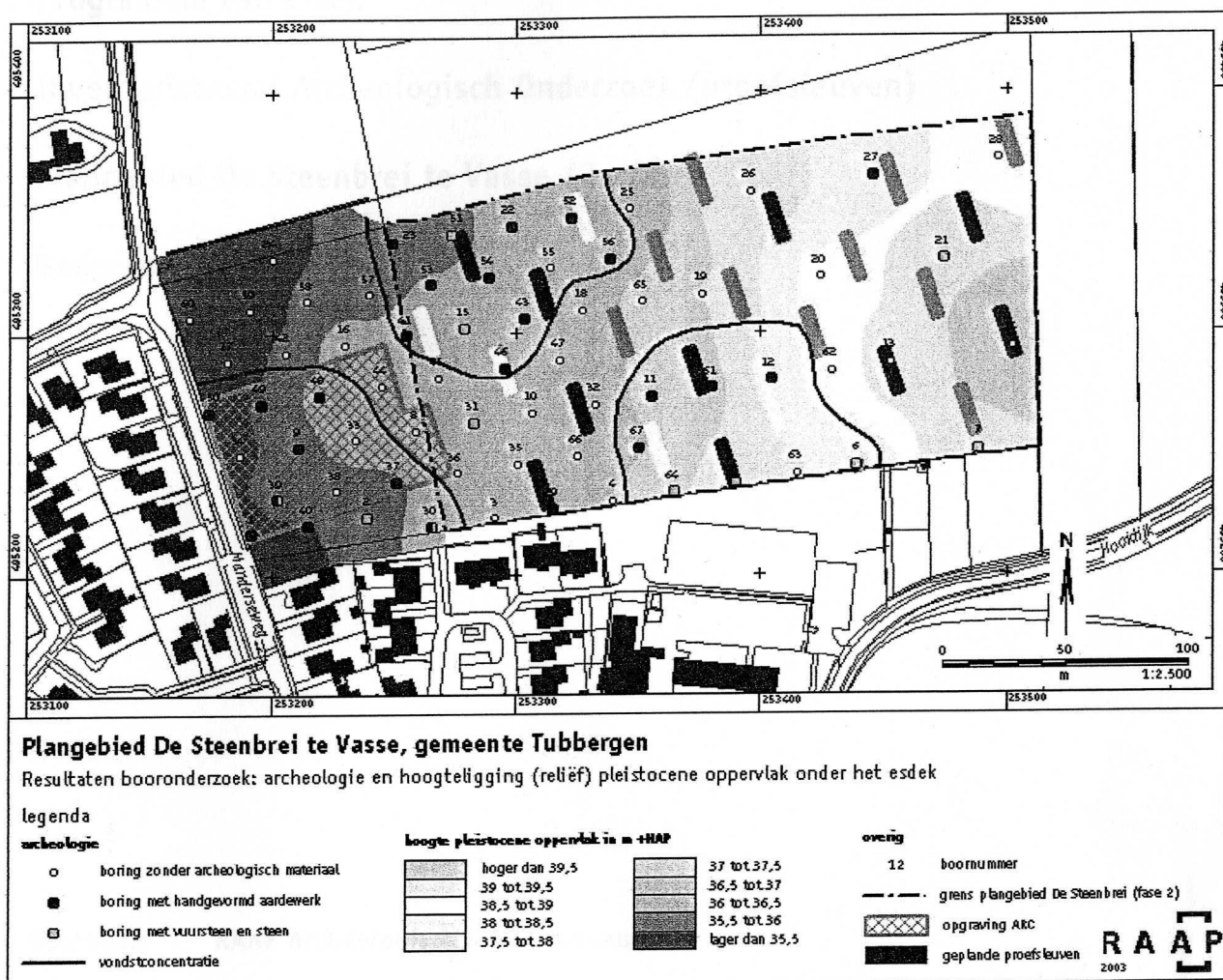
ARC-Projectcode	2004/185
Provincie	Overijssel
Gemeente	Tubbergen
Plaats	Vasse
Toponiem	De Steenbrei, fase 2
Kaartblad	28F
Coördinaten	253.350/495.300
Periode	Neolithicum–Romeinse Tijd
Type object	Nederzettingsterrein
Type bodem	Esdek op dekzand
Geomorfologie	Grondmoreneglooiing, stuwwalflank

1.4 Doel van het onderzoek

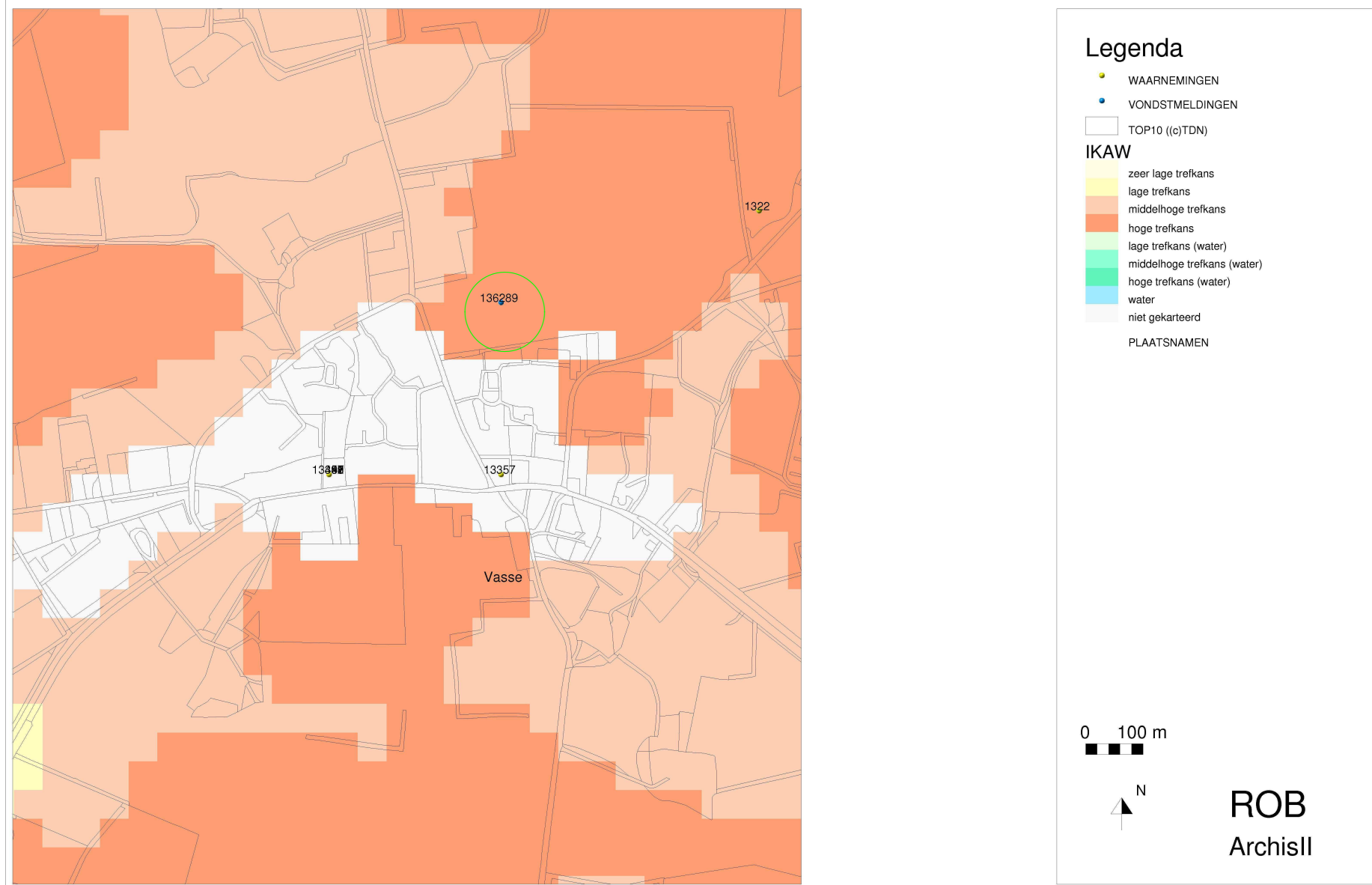
De algemene doelstelling van het onderzoek betreft het bepalen van de aan- of afwezigheid op het onderzoeksterrein van archeologische resten. Meer specifieke onderzoeksvragen zijn als volgt verwoord in het Programma van Eisen (PvE)¹:

- 1 *Zijn er in de tweede fase van plangebied De Steenbrei archeologische sporen uit het Neolithicum en de Bronstijd aanwezig en zo ja, wat is de aard, datering, fasering, verspreiding, gaafheid en conservering daarvan?*
- 2 *Zijn er eventueel ook sporen of resten uit andere perioden aanwezig en zo ja, wat is de aard, datering, fasering, verspreiding, gaafheid en conservering daarvan?*
- 3 *Indien aangetroffen sporen en overige archeologische resten niet tot een (voormalige) nederzetting behoren, wat is dan de functie van de vindplaats geweest?*

¹Opgesteld door drs. H.B. Scholte Lubberink van RAAP

Afbeelding 1.2 Het onderzoeksgebied met de geplande proefsleuven. De zwarte proefsleuven beslaan fase 1. Uit: Programma van Eisen, opgesteld door drs. H.B. Scholte Lubberink (RAAP).

Afbeelding 1.3 Vasse en omgeving met daarop aangegeven de IKAW waarden en archeologische vondstmeldingen en waarnemingen. Het onderzoeksterrein ligt binnen de groene cirkel. Bron: Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek/Archis II, 27 oktober 2004.

1.5 Onderzoeksgeschiedenis

Het plangebied De Steenbrei heeft volgens de Indicatieve Kaart van Archeologisch Waarden (IKAW 2e generatie) een hoge trefkans. Uit de nabije omgeving van Vasse en het plangebied zijn drie archeologische vondstmeldingen bekend (afb. 1.3). Ten oosten van het onderzoeksgebied is aardewerk daterend uit de Late Bronstijd–Vroege IJzertijd gevonden (waarnemingsnr. 1322), dat waarschijnlijk afkomstig is uit een urnenveld. Ten zuiden van het onderzoeksgebied is een kokerbijl uit de Late Bronstijd (waarnemingsnr. 13357) bekend en eveneens scherven aardewerk uit de Late Bronstijd–Vroege IJzertijd (waarnemingsnr. 13400).

Op plangebieden 1 en 2 zijn op 14 en 15 mei 2001 middels een Inventariserend Archeologisch Onderzoek onderzocht door RAAP. Bij dit booronderzoek werden in een groot aantal boringen archeologische indicatoren aangetroffen, zoals aardewerk en vuursteen. Naar aanleiding van dit onderzoek bepaalde RAAP drie vondstconcentraties voor plangebied De Steenbrei, één op het terrein van plangebied 1 en twee op het terrein van plangebied 2 (vondstmelding 136289). Op plangebied 1 is in de winter van 2001 door Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) een archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van proefsleuven uitgevoerd (Niekus 2002), gevolgd door een opgraving in de zomer van 2002 (De Wit 2002). Tijdens de opgraving zijn nederzettingssporen aangetroffen die dateren uit de Bronstijd tot en met de Romeinse Tijd. Ook werden aardewerk-scherven uit het Midden-Neolithicum gevonden.

1.6 Werkwijze

Bij het onderzoek werden in totaal tien proefsleuven van 4×20 m aangelegd (afb. 1.4). De locaties van de proefsleuven zijn in het Programma van Eisen (PvE) aangegeven (afb. 1.2). Door een rekenfout in de hoofdmeetlijn bleek echter dat de helft van de proefsleuven (proefsleuven 5 t/m 10) iets te ver naar het oosten is aangelegd. Om deze fout enigszins te verzachten en een beter beeld van het terrein te krijgen, is besloten om ter hoogte van boringen 51 en 32 een extra sleufje te trekken van ca. 2×10 m (proefsleuven 11 en 12; zie afb. 1.4).

Het aanleggen van de proefsleuven ging als volgt: eerst werd de bouwvoor verwijderd en apart gehouden. Vervolgens werd het, zich onder de bouwvoor bevindende, esdek schavend afgegraven, totdat de top van het vaste zand werd bereikt. Hier bevindt zich het archeologisch sporenvak. Bij het afschaven van het esdek is de onderkant van het esdek, vlak boven het archeologisch sporenvak, met de metaaldetector afgezocht op vondsten. Het archeologisch sporenvak zelf is eveneens afgezocht met de metaaldetector. Het vlak in de proefsleuven is getekend (schaal 1:50), indien zinvol gefotografeerd en de hoogte van het vlak en de sporen ten opzichte van het NAP is bepaald. Indien de sporen niet tot een archeologische structuur behoorden, bijvoorbeeld een huisplattgrond, zijn ze gecoupeerd. De coupes zijn getekend (schaal 1:20), indien zinvol gefotografeerd en afgewerkt. Vondsten zijn verzameld per segment van 4×4 m en spoor. Na afloop zijn de proefsleuven weer dichtgegooid. In twee proefsleuven, 5 en 6, zijn esgreppels aangetroffen. Daarom is in deze sleuven een tweede vlak aangelegd. Het eerste vlak is ter hoogte

van de bovenkant van de esgreppels aangelegd en het tweede vlak net onder de esgreppels.

Afbeelding 1.4 Het onderzoeksgebied met de proefsleuven. Kaart B. Schomaker.

2 Resultaten

M.J.M. de Wit, met een bijdrage van G.J. de Roller

2.1 Sporen

In de twaalf proefsleuven is een aantal archeologische sporen aangetroffen. De sporen bestaan uit een hutkom, kuilen en paalsporen (bijlage 2 en afb. 2.2).

2.1.1 Hutkom

In proefsleuf 5 is een hutkom aangetroffen (afb. 2.1). De hutkom heeft een afmeting van $2,5 \times 2,5$ m. Op de hoeken zijn duidelijk paalsporen te herkennen. Middels een zandguts is de resterende diepte van de hutkom gerekend vanaf vlak 2 bepaald; deze diepte bedraagt 20 cm. Het aardewerk dat uit de hutkom afkomstig is, dateert uit de Late IJzertijd/Romeinse Tijd (paragraaf 3.3.6).

Hutkommen worden beschouwd als bijgebouwen van een woonhuis, waarin ambachten werden bedreven zoals bijvoorbeeld weven. Ze maakten deel uit van het erf en waren deels in de grond ingegraven. Over het algemeen worden hutkommen gedateerd in de Romeinse Tijd en de (Vroege) Middeleeuwen. Gezien het aangetroffen aardewerk kan deze hutkom dan ook in de Romeinse Tijd geplaatst worden.

2.1.2 Kuilen

In de proefsleuven zijn in totaal drie kuilen aangetroffen. Het betreft spoor 3 in proefsleuf 1 en sporen 2 en 4 in proefsleuf 3. De kuilen hebben verschillende vormen en zijn tussen de 20–12 cm diep. Uit één kuil, spoor 2 uit proefsleuf 3, is veel houtskool afkomstig. De kuil is bemonsterd en het houtskool is gedetermineerd (paragraaf 2.2). De functie van de kuilen is niet bekend, wellicht zijn het afvalkuilen geweest.

2.1.3 Paalsporen

In vrijwel alle proefsleuven zijn paalsporen aangetroffen; alleen in proefsleuven 11 en 12 zijn ze niet gevonden. In de meeste proefsleuven gaat het om een paar paalsporen die geen onderling verband lijken te hebben. Alleen in proefsleuven 2 en 5 zijn meerdere paalsporen bij elkaar gevonden. In proefsleuf 2 ligt een deel van een oost-west georiënteerd gebouw of woonhuis. Van het gebouw is een deel van

Afbeelding 2.1 Hutkom in proefsleuf 5, vlak 2. Foto H. Halıcı.

de noord- en zuidwand te zien en een mogelijk tussenwandje (sporen 6 en 7). De afstand tussen beide wanden bedraagt 4,5 m. In proefsleuf 5 liggen de paalsporen in de buurt van de hutkom, met name ten noorden ervan. De resterende diepte van de aangetroffen paalsporen varieert van 8 cm (spoor 3 in proefsleuf 7) tot 30 cm (spoor 4 in proefsleuf 8).

2.1.4 Overig

E-horizont

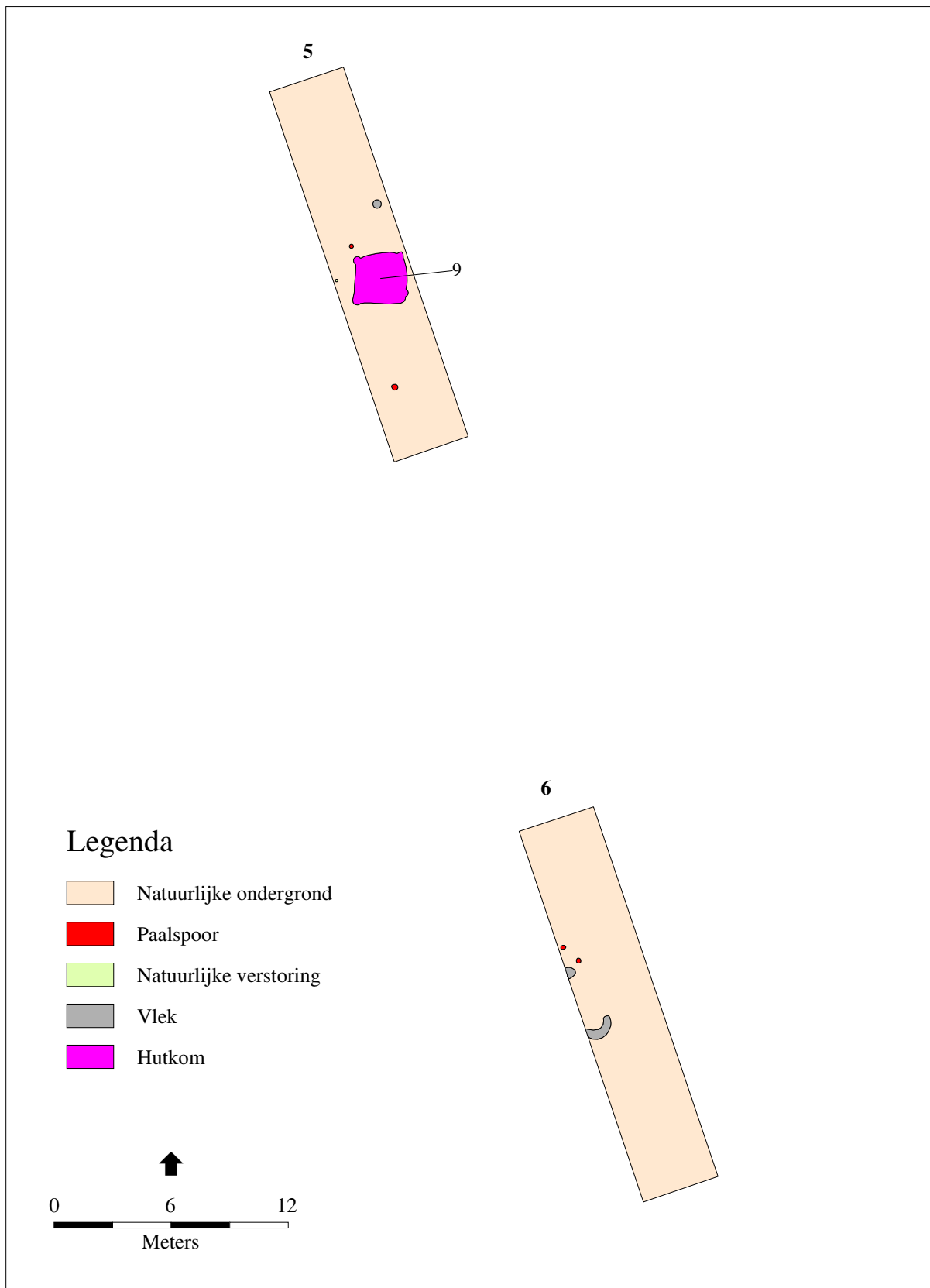
Aan de noordzijde van proefsleuven 9 en 11 is een restant van een E-horizont aangetroffen. Een E-horizont is een uitspoelingshorizont en bestaat uit lichtgrijs loodzand. De aanwezigheid van een restant E-horizont geeft aan dat zich in de noordwesthoek van het onderzoeksterrein een podzolprofiel bevindt en dat de bodem hier meer intact is dan op de rest van het onderzoeksgebied. In de E-horizont zijn aardewerkscherven gevonden (vondstnr. 18) die dateren uit de Late Bronstijd/Vroege IJzertijd (paragraaf 3.3.6).

Esgreppels

In proefsleuven 5 en 6 zijn in vlak 1 esgreppels aangetroffen. In deze proefsleuven is daarom een tweede vlak aangelegd, net onder de esgreppels (afb. 2.2). De esgreppels zijn gemiddeld 20 cm diep. Esgreppels zijn ontginningsgreppels die dateren uit de Middeleeuwen en vormen de eerste fase van het ontstaan van het esdek. In proefsleuf 4 is een klein restant esdek in het vlak aanwezig (spoor 2).

2.2 Vondsten

Tijdens het onderzoek is een aantal vondsten aangetroffen. Het vondstmateriaal bestaat uit aardewerk, natuur- en vuursteen, houtskool en metaal. Het aardewerk wordt apart besproken in hoofdstuk 3. Het houtskool wordt hieronder besproken (paragraaf 2.2.1). Het natuursteen bestaat uit twee stukjes die uit spoor 2 in proefsleuf 3 afkomstig zijn. De stukjes passen aan elkaar en zijn verbrand. Het vuursteen is van natuurlijke aard, en is dus niet bewerkt of verbrand (determinatie J.R. Veldhuis). Het metaal bestaat uit een stukje ijzer dat zeer gecorrodeerd is. Het is afkomstig uit het esdek en werd aangetroffen bij de aanleg van proefsleuf 9. Het metaal is in eerste instantie niet te determineren, daarvoor is het te erg gecorrodeerd. Om het goed te kunnen bestuderen, moet het eerst goed schoongemaakt en geconserveerd worden (mondelinge mededeling C.G. Koopstra). Binnen de (financiële) grenzen van dit onderzoek is dit op dit moment niet mogelijk.

Afbeelding 2.2 Proefsleuven 5 en 6 met de sporen, vlak 2. Kaart B. Schomaker.

2.2.1 Houtskool

G.J. de Roller

Inleiding

Bij het IVO zijn in een kuil (spoor 2, proefsleuf 3) en een paalspoor (spoor 8, proefsleuf 4) houtskoolresten gevonden. Deze sporen zijn bemonsterd voor een analyse van het houtskool. Van de kuil zijn twee monsters genomen (vondstnr. 4 en 5) van het paalspoor is één monster genomen (vondstnr. 12).

Resultaten

Al het houtskool uit de kuil is afkomstig van eikenhout (*Quercus*). In totaal betreft het 200 gr. De functie van de kuil en het houtskool daarin is onduidelijk. Ook het houtskool uit het paalspoor is afkomstig van eik. In het paalgat is 9 gr. houtskool aangetroffen. Dit houtskool kan afkomstig zijn van de paal die in de paalkuil heeft gestaan.

3 Aardewerk

A. Ufkes

3.1 Inleiding

Tijdens het archeologisch veldonderzoek is een geringe hoeveelheid aardewerk geborgen. Het betreft 29 fragmentjes met een gezamenlijk gewicht van 290,7 gram. Dit aardewerk is verzameld uit het vlak en uit een hutkom. Nadat het vondstmateriaal is gereinigd, zijn de primaire gegevens betreffende aantal en gewicht ingevoerd in de archeologische database Dig-it. Daarna is het aardewerk beschikbaar gesteld aan de auteur voor nadere analyse.

3.2 Werkwijze

Het materiaal is gescand en gegevens over potdeel (rand, wand of bodem), baksel, magering, wandafwerking en oppervlakteverschijnselen zijn opgenomen in tabel 3.1. Voor zover het materiaal het toelaat is het op basis van typochronologische kenmerken gedateerd en tot slot zijn eventuele bijzonderheden apart beschreven. De analyseresultaten worden in onderstaande paragrafen beschreven.

3.3 Resultaten

Op één scherf na, bestaat het gehele aardewerkcomplex uit handgevormd aardewerk. De scherven zijn over het algemeen te klein om potvormen en formaten te kunnen reconstrueren. Er is geen versierd aardewerk aanwezig. De scherven vertegenwoordigen tenminste veertien verschillende potten ('mai' in tabel 3.1), waarvan de datering uiteen loopt van de Midden-Bronstijd tot de Romeinse Tijd.

3.3.1 Formatieprocessen

Verschillende formatieprocessen zijn verantwoordelijk voor de staat waarin het aardewerk zich momenteel bevindt. Tijdens de bewoning raken scherven verspreid door bijvoorbeeld uitruiming van de huizen. Als ze buiten, op het oude loopniveau terecht komen, zullen ze enerzijds door vertrappen (*trampling*) uiteen vallen en anderzijds dragen weersinvloeden als regen of vorst hieraan bij. Eveneens tijdens de bewoning, kan gebroken aardewerk met het huisafval zijn verbrand. Dit zijn

Gebruikte afkortingen

vnr	vondstnummer	
N	aantal	
gr	gewicht in grammen	
mai	minimum aantal individuen	
mag	magering	
	z	zand
	gra	graniet
hve	hoeveelheid	
	v	veel
	m	gemiddeld
	w	weinig
gro	korrelgrootte	
	g	grof
	m	matig fijn
	f	fijn
dik	wanddikte	
N r	aantallen randen	
opp	oppervlakte	
onb	onbehandeld	
glad	gladwandig	
bak	baksel	
red	reducerend	
ox	oxiderend	
brand	aantal verbrand	
kook	aantal met kooksporen	
dat	globale datering	
preh	prehistorisch	
mbt	Midden-Bronstijd	
lbt	Late Bronstijd	
lijz	Late IJzertijd	
rom	Romeinse Tijd	

vnr	put	spoor	aard spoor	N	gr.	mai	mag	hve	gro	dik	N r	opp	bak	brand	kook	datering	bijzonderheden
1	3	1011	laag	5	8,2	1	z	w	f	8,6	–	onb	?	1	–	preh	1 scherf
2	3	1011	laag	3	7,1	1	g	m	f	8,8	–	glad	red	–	1	preh	1 scherf
9	5	9	hutkom	1	11,3	1	g	v	f	7,8	–	glad	ox	–	–	lijz/rom	
11	6	1	laag	1	3,4	1	g	v	m	4,6	–	glad	ox	–	–	lijz/rom	
14	8	1011	laag	1	2,8	1	z	w	f	9,6	–	glad	?	–	–	indet	mogelijk import Romeins
15	8	1011	laag	1	12,5	1	g	v	g	9,6	–	onb	?	1	–	mbt	
17	5	9	hutkom	10	174,9	5	g	m	m	8,8	5	onb	red	1	2	lijz/rom	
18	11	2	laag	6	57,6	2	g	m	m	8,2	–	glad	ox	–	–	lbt/vij	5 halsscherven van 1 pot
19	11	1	laag	1	12,9	1	g	m	m	7,2	–	glad	ox	–	–	lbt/vij	
totaal				29	290,7	14					5			3	3		

Tabel 3.1 Resultaten van de aardewerkanalyse.

voorbeelden van depositionele formatieprocessen. Na het verlaten van een vindplaats kan de staat van het materiaal onder andere worden beïnvloed door het weer, chemische verwerking (veroorzaakt door verzuring) en doorworteling.

Kenmerkend voor een nederzetting is het feit dat het aardewerk over het algemeen sterk gefragmenteerd is en dat de individuele potten door slechts weinig scherven worden gerepresenteerd. Als gevolg hiervan kan er slechts beperkt informatie worden verkregen betreffende technologische en morfologische aspecten. Ook heeft dit consequenties voor de betrouwbaarheid ten aanzien van de datering van het aardewerk op basis van typochronologische kenmerken. Het aardewerk uit Vasse, De Steenbrei, is afkomstig uit een nederzettingscontext. Het bezit daarom over het algemeen te weinig kenmerken voor een eenduidige datering (zie subparagraaf 3.3.6).

3.3.2 Technologie

Het aardewerk is handgevormd door middel van kleirollen (*coils*), die aan elkaar zijn gekneed. De magering bestaat in twee gevallen uit zand en voor het overige uit granietgruis. Deze grondstoffen waren in de nabije omgeving ruimschoots voorhanden. De hoeveelheid en korrelgrootte van de granietmagering varieert enigszins. In tabel 3.1 is de hoeveelheid aangegeven met weinig (w), gemiddeld (m) of veel (v) en de korrelgrootte met fijn (f), matig fijn (m) en grof (g). Het blijkt dat het merendeel is gemagerd met een gemiddelde hoeveelheid granietgruis en drie individuen zijn met veel granietgruis gemagerd. De korrelgrootte is meest middelmatig of fijn. Slechts één wandscherf is gemagerd met grof granietgruis.

Er komt zowel aardewerk voor dat onder oxiderende als materiaal dat onder reducerende omstandigheden is gebakken. Het reducerend gebakken aardewerk is donkergrijs tot zwart van kleur. Deze kleur is het gevolg van het feit dat tijdens het bakken weinig luchttoevoer is of vanwege vochtige brandstof. Bij oxiderend gebakken aardewerk is tijdens het bakproces wel zuurstof aanwezig, wat de scherven okergeel tot bruin kleurt. Het komt overigens zeer vaak voor dat binnen één individu zowel reducerend als oxiderend gebakken vlekken of zones zichtbaar zijn. Bij vaatwerk van bepaalde types, uit onder meer uit de IJzertijd, is de bovenzijde veelal reducerend gebakken waarbij het oppervlak is geglad, terwijl de onderzone, de buik, oxiderend is gebakken en het oppervlak besmeten is.

Scherven van oxiderend gebakken aardewerk lijken in Vasse iets vaker voor te komen dan fragmenten van reducerend gebakken aardewerk. Van drie fragmenten kan het baksel niet worden vastgesteld aangezien deze zijn verbrand en als gevolg daarvan door en door oranje zijn gekleurd.

3.3.3 Morfologie

Potvormen en formaten

Op grond van de kromming of bolling en de relatieve wanddikte van de scherven, kan worden vastgesteld dat er diverse potgroottes zijn. Het is echter niet mogelijk om formaten te reconstrueren of om randdiameters te meten. De wanddiktes lopen uiteen van 4,6 tot 9,6 mm, de gemiddelde wanddikte bedraagt 8,1 mm. Bijna alle individuen representeren waarschijnlijk middelgroot vaatwerk, waarbij gedacht

moet worden aan hoogtes variërend van 15 tot 30 cm. Eén individu is waarschijnlijk toe te schrijven aan klein vaatwerk (vnr. 11).

Er zijn vijf randscherven aangetroffen, alle afkomstig van verschillende potten. Deze scherven representeren min of meer gesloten vormen met een kort, uitstaand randje (vnr. 17). Daarnaast zijn uit vnr. 18 scherven aanwezig die afkomstig zijn van een betrekkelijk lange hals. Dit aardewerk doet denken aan een vorm vergelijkbaar met een cilinderhalsurn of -terrine of een biconische halsloze pot (Verlinde 1987). Er zijn geen potdelen zoals bodems en oren aangetroffen, waardoor er geen nadere informatie kan worden verkregen betreffende de potvormen.

Randen

Er zijn, zoals gezegd, in totaal vijf randen aangetroffen. Twee randen zijn afgerond, waarvan één een tamelijk geprononceerde overgang van de hals naar de schouder heeft. Twee randen zijn afgerond hoekig, waarvan één een zeer kort maar sterk naar buiten uitstaand randje betreft. Het laatste exemplaar is hoekig en iets verdikt.

Wandafwerking

De wanden van de potten zijn over het algemeen geglad of onbewerkt. Eén van de redenen om het wandoppervlak glad te maken of te polijsten is om de porositeit te verminderen (Orton et al. 1993). Mogelijk speelden esthetische overwegingen een veel grotere rol. Er is in het materiaal uit Vasse geen relatie aangetroffen tussen de wandafwerking en het feit of het aardewerk oxiderend dan wel reducerend is gebakken.

3.3.4 Functie

Op basis van het geanalyseerde aardewerk is het vrijwel onmogelijk om de functie van het aardewerk concreet aan te tonen. Algemeen mag worden verondersteld dat het aardewerk is gebruikt als serviesgoed, om in te koken en om voorraden in op te slaan. Uitsluitend indien er aankoesel of roet op de scherven aanwezig is, kan worden gesteld dat de functie tenminste op enig moment met voedselbereiding te maken heeft gehad.

Er zijn twee scherven met roet aan de buitenzijde. Dit wijst erop dat deze potten naast een vuur hebben gestaan of boven een (haard)vuur hebben gehangen. Daarnaast is op één van de randscherven aankoesel aan de binnenkant aangetroffen. Van de potten die door deze drie fragmenten worden gerepresenteerd, kan worden gesteld dat ze zijn benut bij de voedselbereiding.

3.3.5 Verspreiding

De hutkom in proefsleuf 5 is het enige grondspoor dat aardewerk heeft opgeleverd. Het is tevens de plaats waar verhoudingsgewijs erg veel aardewerk is geborgen. In aantallen scherven bedraagt het aandeel uit de hutkom 37,9%, in gewicht zelfs 64,1%, en omgerekend naar minimum aantal individuen is dit 42,9%. De paalsponren, de kuilen en de esgreppels hebben geen scherven opgeleverd.

In het noordwesten van het onderzoeksterrein is ter hoogte van proefsleuf 11 de E-horizont intact. Hier zijn fragmenten van twee potten aangetroffen, namelijk vijf halsscherven van één pot en een bukscherf van een tweede individu. De

halsfragmenten zijn mogelijk afkomstig van de reeds genoemde pot met hoge hals (vnr. 18). Zowel de vorm van de scherven als het baksel wijzen hierop.

3.3.6 Datering

Om het aardewerk typochronologisch in te kunnen delen, moet een scherf een minimaal aantal kenmerken bezitten. Dit zijn in volgorde van belangrijkheid: versiering(stechtniek), potvorm, randtype, magering en baksel. Eén enkel kenmerk is meestal onvoldoende om een scherf betrouwbaar te kunnen dateren. De meeste scherven bezitten te weinig kenmerken om de ouderdom eenduidig vast te kunnen stellen. De datering van het bestudeerde aardewerk berust, behalve op typochronologische kenmerken, daarom ook op een meer subjectief beeld dat het materiaal oproept.

Op grond van het algemene uiterlijk van de scherven, is het aardewerk in te delen in drie – zeer globale – archeologische perioden. Een onversierde wandscherf met een grove magering van granietgruis is het oudst en is toegeschreven aan de Midden-Bronstijd (vnr. 15 uit proefsleuf 8). Het aardewerk uit proefsleuf 11, in het uiterste noordwesten van het onderzoeksterrein, is jonger en dit dateert uit waarschijnlijk de Late Bronstijd of de Vroege IJzertijd. Het jongste materiaal dateert uit de Late IJzertijd of de Romeinse Tijd. Dit aardewerk is afkomstig uit de hutkom in proefsleuf 5 en uit proefsleuf 6. Ook het indetermineerbare wandfragmentje uit proefsleuf 8 kan mogelijk toegeschreven worden aan de Romeinse Tijd.

3.4 Conclusie

Het aardewerk dat tijdens het veldonderzoek in Vasse is verzameld, is kenmerkend voor een nederzettingsterrein. Dit kan enerzijds worden geconcludeerd uit het feit dat het relatief kleine scherven betreft en anderzijds uit het feit dat de individuele potten door zeer weinig scherven worden gerepresenteerd.

De datering van het aardewerk loopt uiteen van de Midden-Bronstijd tot de Late IJzertijd of Romeinse Tijd. De meeste scherven stammen uit de Late IJzertijd of Romeinse Tijd. Deze zijn nagenoeg allemaal afkomstig uit een hutkom. Er is geen jonger aardewerk aangetroffen, dat in verband kan worden gebracht met de esgreppels en het (post)midleleeuwse esdek.

4 Conclusie, waardering en aanbeveling

M.J.M. de Wit

4.1 Conclusie

Aan de hand van de resultaten van het IVO kan een antwoord gegeven worden op de onderzoeksvragen.

- 1 *Zijn er in de tweede fase van plangebied De Steenbrei archeologische sporen uit het Neolithicum en de Bronstijd aanwezig en zo ja, wat is de aard, datering, fasering, verspreiding, gaafheid en conservering daarvan?*

Het is mogelijk dat er bij het onderzoek archeologische sporen uit de Bronstijd zijn aangetroffen, aangezien tussen het vondstmateriaal Midden- en Vroege Bronstijd aardewerk is aangetroffen. Mogelijk dateert een aantal paalsporen uit de Bronstijd, met zekerheid is dit echter niet te zeggen. Er zijn geen aanwijzingen gevonden voor archeologische sporen die dateren uit het Neolithicum.

- 2 *Zijn er eventueel ook sporen of resten uit andere perioden aanwezig en zo ja, wat is de aard, datering, fasering, verspreiding, gaafheid en conservering daarvan?*

Op het onderzoeksterrein is in ieder geval een hutkom uit de Romeinse Tijd aangetroffen. Van de overige sporen (paalsporen en kuilen) is de datering niet zeker aangezien er geen dateerbare vondsten uit deze sporen afkomstig zijn. De datering van het tijdens het onderzoek aangetroffen aardewerk loopt uiteen van Midden-Bronstijd tot en met Romeinse Tijd. Het is aannemelijk dat de kuilen en paalsporen in deze tijdsspanne te plaatsen zijn.

In vrijwel alle proefsleuven zijn archeologische sporen aangetroffen, met uitzondering van proefsleuven 11 en 12. Het gaat telkens om een gering aantal sporen per proefsleuf. In proefsleuven 2 en 5 zijn de meeste sporen aangetroffen. In proefsleuf 2 ligt een deel van een oost-west georiënteerd gebouw en in proefsleuf 5 ligt de hutkom met daaromheen paalsporen. Het gebouw in proefsleuf 2 heeft een breedte van 4,5 m. Wanneer wordt gekeken naar de huisplattegronden die tijdens de opgraving van De Steenbrei plangebied 1 zijn aangetroffen, komt het gebouw in proefsleuf 2 overeen met huizen 1

en 2 (De Wit 2002). Hoewel deze huizen iets breder zijn (5 en 5,5 m), is de oriëntatie gelijk. Bovendien hebben huizen 1 en 2 van De Steenbrei plangebied 1 beide een tussenwandje. Het is mogelijk dat bij het gebouw in proefsleuf 2 alleen de middenstaanders bewaard zijn gebleven. Bij huis 1 van De Steenbrei plangebied 1 is de afstand tussen de middenstaanders 4,5 m, hetgeen overeen komt met het gebouw in proefsleuf 2. Huizen 1 en 2 van De Steenbrei plangebied 1 dateren uit de (Vroege) IJzertijd (De Wit 2002). Het aardewerk dat tijdens de eerste fase van het proefsleuvenonderzoek op De Steenbrei plangebied 2 is aangetroffen, kan een dergelijke datering voor het gebouw in proefsleuf 2 ondersteunen. Overigens zijn bij het onderzoek op De Steenbrei plangebied 1 ook hutkommen gevonden, twee in totaal. De conservering van de sporen is redelijk te noemen. Van de paalsporen is nog tussen de 8 en de 30 cm over, van de kuilen 12–20 cm en van de hutkom nog 40 cm (gerekend vanaf vlak 1, in proefsleuven 5 en 6 is vanwege esgreppels een tweede vlak aangelegd).

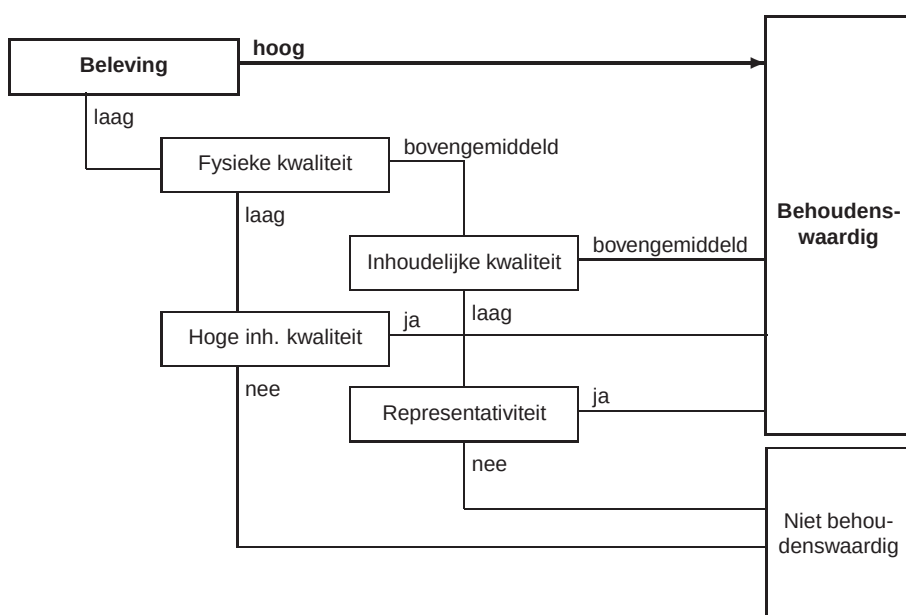
3 *Indien aangetroffen sporen en overige archeologische resten niet tot een (voormalige) nederzetting behoren, wat is dan de functie van de vindplaats geweest?*

De aangetroffen sporen en vondsten maken deel uit van een nederzettingsterrein.

4.2 Waardering volgens KNA 2.0

Hieronder vindt u de waardering van de resultaten volgens de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 2.0. De waardering bestaat uit een scoretabel met uitleg en een beslissingsdiagram. In de scoretabel worden de resultaten van het onderzoek van een gewicht voorzien (mogelijke scores: 1 t/m 3). Een laag getal representeert een lage waarde en een hoog getal een hoge waarde. In het beslissingsdiagram wordt op basis van de scores in de tabel bepaald of het object behoudenswaardig is. De behoudenswaardigheid van de vindplaats is het leidende criterium voor het bepalen van de noodzaak voor vervolgonderzoek. Een korte uitwerking van de criteria waarmee in de scoretabel rekening wordt gehouden vindt u in bijlage 1. Voor een volledige beschrijving van de normen en regels volgens welke deze waardering tot stand is gekomen, staat de website van het College voor de Archeologische Kwaliteit tot uw beschikking (www.cvak.org). U vindt de documentatie voor deze waardering onder ‘KNA: inventariserend veldonderzoek’.

<i>Beleving</i>		opmerkingen
schoonheid	nvt	
herinneringswaarde	nvt	
<i>Fysieke kwaliteit</i>	score	opmerkingen
gaafheid	2	
conservering	3	
aardewerk		Het aangetroffen aardewerk heeft een goede conservering.
botanie		De botanische resten hebben, mits in verkoolde vorm, een goede conservering.
<i>Inhoudelijke kwaliteit</i>	score	opmerkingen
zeldzaamheid	2	Direct ten westen van het onderzoeksterrein zijn vergelijkbare archeologische sporen en vondsten aangetroffen.
informatiewaarde	3	Het onderzoek sluit aan bij eerder onderzoek op De Steenbri plangebied 1 en betreft waarschijnlijk zelfde nederzetting.
ensemblewaarde	3	Er is sprake van een synchrone context (voorkomen van archeologische sporen en vondsten uit dezelfde periode binnen de micro-regio).
representativiteit	2	De resultaten van het onderzoek zijn representatief voor hetgeen dat tot nu bekend is van dit deel van de es van Vasse, archeologisch gezien.

4.3 Aanbeveling

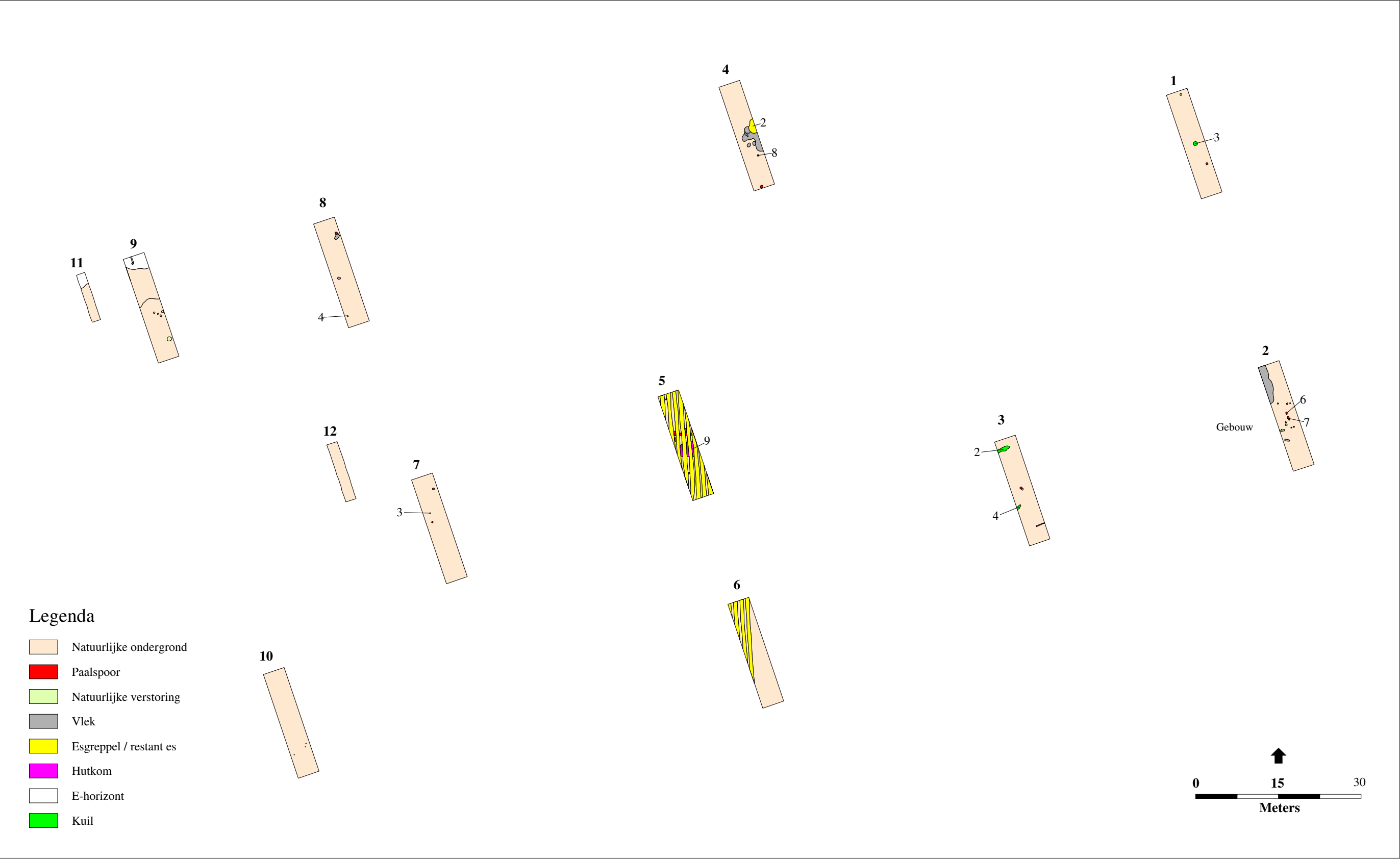
Aan de hand van de resultaten van het onderzoek en het waarderingsschema volgens de KNA, versie 2.0, kan worden gesteld dat het onderzoeksterrein behoudenswaardig is. De archeologische sporen en vondsten sluiten direct aan bij de resultaten van het onderzoek op De Steenbrei plangebied 1. Het betreft hier een nederzettingsterrein met sporen uit de IJzertijd en de Romeinse Tijd en mogelijk ook oudere sporen (Bronstijd). Indien het niet mogelijk is het terrein te behouden, wordt de opdrachtgever in eerste instantie aanbevolen over te gaan tot fase 2 van het proefsleuvenonderzoek op De Steenbrei plangebied 2, zoals dat staat vermeld in het Programma van Eisen. Dit is met name van belang om een beter beeld te krijgen van het nederzettingsterrein. Zo kan verwacht worden dat in de buurt van de Romeinse hutkom een woonhuis ligt, aangezien hutkommen deel uitmaakten van de erven van huizen. Hoeveel proefsleuven er moeten worden aangelegd tijdens fase 2, moet worden bepaald door het bevoegd gezag. Wanneer fase 2 van het proefsleuvenonderzoek is uitgevoerd, kan een afweging worden gemaakt welke delen van het onderzoeksterrein in aanmerking komen om definitief opgegraven te worden.

Literatuur

- Niekus, M.J.L.Th., 2002. *Een Aanvullend Archeologisch Onderzoek in plangebied “De Steenbrei” te Vasse, gemeente Tubbergen (Ov.)*. Groningen (ARC-Publicaties 60).
- Orton, C., P. Tyers & A. Vince, 1993. *Pottery in archaeology*. Cambridge (Cambridge Manuals in Archaeology).
- Verlinde, A.D., 1987. *Die Gräber und Grabfunde der späten Bronzezeit und frühen Eisenzeit in Overijssel*. Rijksuniversiteit Leiden (diss.).
- Wit, M.J.M. de, 2002. *Een Definitief Onderzoek te Vasse ‘De Steenbrei’, gemeente Tubbergen (Ov.)*. Groningen (ARC-Publicaties 66).

Bijlage 1 Waarderingscriteria conform KNA 2.0

<i>Beleving</i>		opmerkingen
schoonheid	–	zichtbaarheid vanaf het maaiveld als landschapselement; vorm en structuur;
herinneringswaarde	–	relatie met omgeving verbondenheid met feitelijk historische gebeurtenis; associatie met toegeschreven kwaliteit of betekenis
<i>Fysieke kwaliteit</i>		scores opmerkingen
gaafheid	1/2/3	aanwezigheid sporen; gaafheid sporen; ruimtelijke gaafheid; stratigrafie intact; mobilia in situ; ruimtelijke relatie tussen mobilia onderling; ruimtelijke relatie tussen mobilia en sporen; aanwezigheid antropogeen biochemisch residu;
conservering	1/2/3	stabiliteit van de natuurlijke omgeving conservering artefacten (metaal/overig) conservering organisch materiaal
<i>Inhoudelijke kwaliteit</i>		scores opmerkingen
zeldzaamheid	1/2/3	het aantal vergelijkbare monumenten (monumenttypen) van goede kwaliteit uit dezelfde periode binnen dezelfde archeoregio waarvan de aanwezigheid is vastgesteld;
informatiewaarde	1/2/3	idem, op basis van een recente en specifieke verwachtingskaart opgraving/onderzoek van vergelijkbare monumenten binnen dezelfde archeoregio (minder/meer dan 5 jaar geleden; volledig/partieel); recent en systematisch onderzoek in de betreffende archeoregio; recent en systematisch onderzoek van de betreffende archeologische periode; passen binnen vastgesteld onderzoeksprogramma van universitair instituut, ROB of anderen
ensemblewaarde	1/2/3	synchrone context (voorkomen van monumenten uit dezelfde periode binnen de micro-regio; diachronen context (voorkomen van monumenten uit opeenvolgende perioden binnen de micro-regio; landschappelijke context (fysisch- en historischegeografische gaafheid van het contemporaine landschap; aanwezigheid van contemporaine organische sedimenten in de directe omgeving
representativiteit	–	kenmerken voor een bepaald gebied en/of periode; het aantal vergelijkbare monumenten van goede fysieke kwaliteit uit dezelfde periode binnen dezelfde archeoregio waarvan de aanwezigheid is vastgesteld en waarvan behoud is gegarandeerd; idem, op basis van een recente en specifieke verwachtingskaart

Bijlage 2 De proefsleuven (vetgedrukte cijfers) met de sporen. Van de in de tekst genoemde sporen is het spoornummer aangegeven. Kaart B. Schomaker.